

Κώστας Σημίτης

1. Πως κρίνετε το ύψος του δημόσιου χρέους που βαρύνει τη χώρα σε σχέση με τα περιθώρια και τις δυνατότητές της για αποπληρωμή; Νομίζετε ότι έχουμε φθάσει ή υπερβεί τα όρια ασφαλείας;

Είναι γενικά γνωστό ότι τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα και το δημόσιο χρέος έχουν πάρει τα τελευταία χρόνια σοβαρές και ανησυχητικές διαστάσεις. Η συνεχής διεύρυνση των δημοσίων ελλειμμάτων, μετά από μία προσωρινή βελτίωση στη διετία 1986-87, και η διόγκωση του δημόσιου χρέους που συνεπάγεται, έχουν κάνει το δημόσιο έλλειμμα αυτοδιευρυνόμενο και επομένως διαρθρωτικό πρόβλημα. Έχει δημιουργηθεί δηλαδή ένας φαύλος κύκλος που ξεκινά από τα υψηλά ελλείμματα, συνεχίζεται με τη συνεχή αύξηση των πληρωμών για τόκους και ολοκληρώνεται με νέα αύξηση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Είναι αυτονόητο ότι η κατάσταση αυτή ενέχει σοβαρούς κινδύνους και δεν μπορεί να συνεχισθεί όχι μόνο γιατί θα οδηγήσει σε κρίσιμες καταστάσεις για τη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων και την εξόφληση του δημοσίου χρέους, αλλά και γιατί μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή έξαρση του πληθωρισμού και σε νέα διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα πειστικό γιατί τα επόμενα χρόνια προβλέπεται να αυξηθούν έντονα οι κοινωνικές δαπάνες που συνδέονται με την ασφάλιση. Θα υπάρξουν μεγάλες αυξήσεις στο κονδύλι των συντάξεων σαν αποτέλεσμα της σημαντικής επέκτασης της συνταξιοδοτικής κάλυψης και του αυξανόμενου αριθμού των συνταξιούχων εξαιτίας της γήρανσης του πληθυσμού αλλά και της συνταξιοδότησης σε μικρότερες ηλικίες. Επειδή στην Ελλάδα οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση είναι ήδη πολύ υψηλές δεν υπάρχει σημαντική δυνατότητα να αυξηθούν ουσιαστικά τα έσοδα των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, με αποτέλεσμα τα ελλείμματα τους να αυξηθούν ακόμα πιο έντονα τα επόμενα χρόνια

2. Πως εκτιμάτε τις παρενέργειες του δημόσιου χρέους στον πληθωρισμό, το ισοζύγιο πληρωμών αλλά και τη νομισματική πολιτική;

Η ανάγκη χρηματοδότησης των δημοσίων ελλειμμάτων είναι καθοριστική για τις νομισματικές εξελίξεις, τον πληθωρισμό και το ισοζύγιο πληρωμών. Υπάρχουν βέβαια πολλοί μηχανισμοί μέσω των οποίων τα μεγάλα ελλείμματα του δημοσίου τομέα τροφοδοτούν τον πληθωρισμό. Τα υψηλά ελλείμματα οδηγούν για παράδειγμα στη δημιουργία υπέρμετρης ρευστότητας στην οικονομία, που συντηρεί τον πληθωρισμό. Καμιά χώρα με ρυθμούς αύξησης της ρευστότητας της τάξης του 30 τοις εκατό δεν έχει καταφέρει να τιθασεύσει μεσοχρόνια τον πληθωρισμό. Η αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής για τη συγκράτηση της ρευστότητας είναι περιορισμένη όταν η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του δημοσίου τομέα απορροφά τόσο υψηλό ποσοστό των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων.

3. Τι θα προτείνατε σαν πολιτική και μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος;

Απαραίτητη προϋπόθεση για να τεθούν υπό έλεγχο τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα σε μόνιμη βάση είναι να σταθεροποιηθεί το ύψος του δημόσιου χρέους σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Παίρνοντας υπόψη τις εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες από τις οποίες ξεκινάμε, ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός μεσοχρόνια είναι να περιορισθεί μέχρι μηδενισμού όσο γίνεται πιο γρήγορα, αυτό που οι οικονομολόγοι ονομάζουν "πρωτογενές δημόσιο έλλειμμα", δηλαδή το έλλειμμα που προκύπτει μετά την αφαίρεση των δαπανών για τόκους και χρεολύσια.

4. Πως σχολιάζετε ειδικά την αύξηση του εξωτερικού χρέους και πως το συγκρίνετε με την δανειοληπτική ικανότητα της χώρας;

Μετά τη δεύτερη ενεργειακή κρίση του 1979, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε απότομα και διατηρήθηκε σε πολύ υψηλά επίπεδα μέχρι το 1985. Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν η απότομη αύξηση του εξωτερικού χρέους. Η αύξηση του εξωτερικού χρέους, σε συνδυασμό με τα υψηλά επιτόκια στο εξωτερικό, οδήγησε σε σημαντική αύξηση της δαπάνης για χρεολύσια και τόκους (ως ποσοστό των συνολικών εξαγωγών σε 22% περίπου το 1985). Αντιμετωπίζοντας τη σοβαρή επιδείνωση στις εξωτερικές μας πληρωμές θέσαμε τότε σαν κεντρικό στόχο του σταθεροποιητικού προγράμματος τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μέχρι το 1988 σε επίπεδο το οποίο, λαμβανομένου υπόψη του ύψους των αυτόνομων εισροών κεφαλαίων, να επιτρέπει τη σταθερότητα του εξωτερικού χρέους. Με τις προσπάθειες που έγιναν στη διετία 1986-87 ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε ένα χρόνο νωρίτερα από τη χρονιά που προβλέπαμε. Το δημόσιο εξωτερικό χρέος μειώθηκε ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, από 42% το 1985 σε 36% το 1987. Οι ευνοϊκές συνθήκες που δημιουργήθηκαν εξασφάλισαν τη συνέχιση της βελτίωσης του ισοζυγίου πληρωμών και το 1988. Το δημόσιο εξωτερικό χρέος μειώθηκε παραπέρα. Σήμερα σε σχέση με το ΑΕΠ κυμαίνεται στο ίδιο επίπεδο με αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Εκτός από τη μείωση του εξωτερικού χρέους, σε σχέση με το ΑΕΠ, αυξήθηκαν και τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας που μαζί με το χρυσό, πλησίασαν τα 5 δισ. δολάρια στο τέλος του 1988. Αυτό είναι ένα επίτευγμα.

Η ενίσχυση της εξωτερικής οικονομικής θέσης της χώρας σημαίνει πως η πιστοληπτική της ικανότητα είναι υψηλή και η χρηματοδότηση του ισοζυγίου πληρωμών έχει παύσει να αποτελεί πρόβλημα. Θα ήταν όμως σφάλμα να θεωρηθεί ότι, με την πρόοδο που έγινε τα τελευταία χρόνια έχουν εκλείψει οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας που συμβάλλουν στο μεγάλο εμπορικό έλλειμμα της χώρας. Αυτό που πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα είναι το γεγονός ότι ορισμένες από τις ευνοϊκές εξελίξεις της διετίας 1986-87 που επέδρασαν ευνοϊκά στο ισοζύγιο πληρωμών δεν συνεχίστηκαν στη διάρκεια του 1988. Από τις αρχές του 1988 έχουμε απότομη αύξηση των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και υψηλούς ρυθμούς αύξησης των νομισματικών μεγεθών, επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας και ανάσχεση της πιστωτικής τάσης του πληθωρισμού. Αυτά σημαίνουν απώλεια ανταγωνιστικότητας και εξασθένηση της θέσης των επιχειρήσεων. Αν δεν υπάρξει έλεγχος των εξελίξεων αυτών δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να παρουσιασθούν και πάλι προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών. Δεν πρέπει αλλωστε να ξεχνάμε την έξαρση των πληρωμών για χρεολύσια στα επόμενα χρόνια.